

Marie Terezie

KDY ŽILA 1717–1780

KDY VLÁDLA 1740–1780

PRAGMATICÁ SANKCE,
DOKUMENT VYDANÝ CÍSAŘEM
KARLEM VI., UDĚLAL VLÁDKYNÍ
HABSBURSKÉ MONARCHIE POPRVE
(I NAPOSLED) ŽENU. SVÉ DĚDICTVÍ SI VŠAK
MARIE TEREZIE MUSELA NEJDŘÍV VYBOJOVAT

Marie Terezie byla nejstarší dcerou Karla VI. Její jediný bratr zemřel v kojeneckém věku, a tak se stala dědičkou habsburské monarchie. Získala skvělé vzdělání a v roce 1736 se provdala za Františka Lotrinského, se kterým založila habsbursko-lotrinskou dynastiю.

VÁLKY O RAKOUSKÉ DĚDICTVÍ

Když o čtyři roky později Karel zemřel, zdědila Marie Terezie podle pragmatické sankce Rakousko, Čechy i Uhersko. **Prusko, Francie, Španělsko a Bavorsko však její nástupnické právo neuznaly a rozpoutaly válku.** Marie měla podporu Anglie.

Na dědictví si činil nárok bavorský kurfiřt Karel VII. Bavorský. V roce 1741 s Francouzi obsadil Prahu a nechal se částí šlechty provolat českým protikrálem. O rok později se nechal korunovat i římským císařem. Po několika porážkách se však svých nároků vzdal.

Války skončily roku 1748 podepsáním mírové smlouvy v Cächách. Marie docílila uznání pragmatické sankce, ale ztratila většinu Slezska a území v severní Itálii.

◆ 1717

Narodila se Marie Terezie

◆ 1736

Marie se provdala za Františka Štěpána Lotrinského

◆ 1740–1748

Války o rakouské dědictví

◆ 1765

Marie jmenovala Josefa II. spoluvládcem

◆ 1774

Byl vydán Všeobecný školní řád

◆ 1780

Marie zemřela ve Vídni

Reforma, kam se podíváš

Naši panovníci vedli v 18. století spoustu válek. Potřebovali proto vojáky, peníze a spolehlivé zázemí doma (tedy klid a spokojené, poslušné poddané). A nic z toho neměli. Proto se rozhodli vše od základů změnit tak, aby stát konečně fungoval. Povolali si na pomoc celou armádu úředníků, vydávaly se nové zákony, předpisy a nařízení – prostě probíhaly reformy. Změny se týkaly snad všeho. Náboženství, škol, hospodaření, armády, jazyka, soudů, nemocnic, měr a vah, peněz, pošty, silnic, daní...

Úředníci museli být poslušní a výkonné. Psali ručně (čitelně a bezchybně) spousty dokumentů.

Starostlivý stát

Panovníci se starali opravdu o vše možné - objevily se první skutečné nemocnice a porodnice, stavěly a opravovaly silnice a vodovody, zavedla se státní pošta. Vydávaly se první požární i dopravní vyhlášky, vznikla policie, organizoval se odvoz odpadků. Domy musely mít kamenné komínky, lékaři odborně vzdělání... Nepřijemnou novinkou se staly povinné odvody do armády. Každý zdravý muž mezi 17 a 40 lety, vyšší než 168 cm, musel nastoupit k doživotní vojenské službě. Výjimkou byli šlechtici, úředníci, duchovní, lidé vzdělaní, prvorzení synové rolníků a řemeslníků a lidé nepostradatelní pro svou živnost (řemeslníci, zaměstnanci manufaktur a majitelé statků).

Vojáci byli nově ubytováni v kasárnách (nikolik jen dosud v domovostech obyvatel) a dostali jednotnou uniformu.

NEJSLAVNĚJŠÍ MATKA EVROPY

Marie Terezie porodila šestnáct dětí, deset se dožilo dospělosti. Panovnice přísně dohledala na jejich vzdělání i poslušnost. Pro všechny se snažila vyjednat výhodné sňatky. Svého nejstaršího syna Josefa II. jmenovala roku 1765 svým spoluvládcem, měli však mezi sebou neustálé spory. Josef chtěl provádět reformy radikálněji než ona. Příležitost k tomu dostal až po roce 1780, kdy Marie Terezie zemřela. ♦

Manželka císaře

Marie Terezie je označována i za císařovnu. Tou se jako žena sice stát nemohla, ale římským císařem byl od roku 1745 její manžel František I. Štěpán Lotrinský. Byla tedy císařovou manželkou.

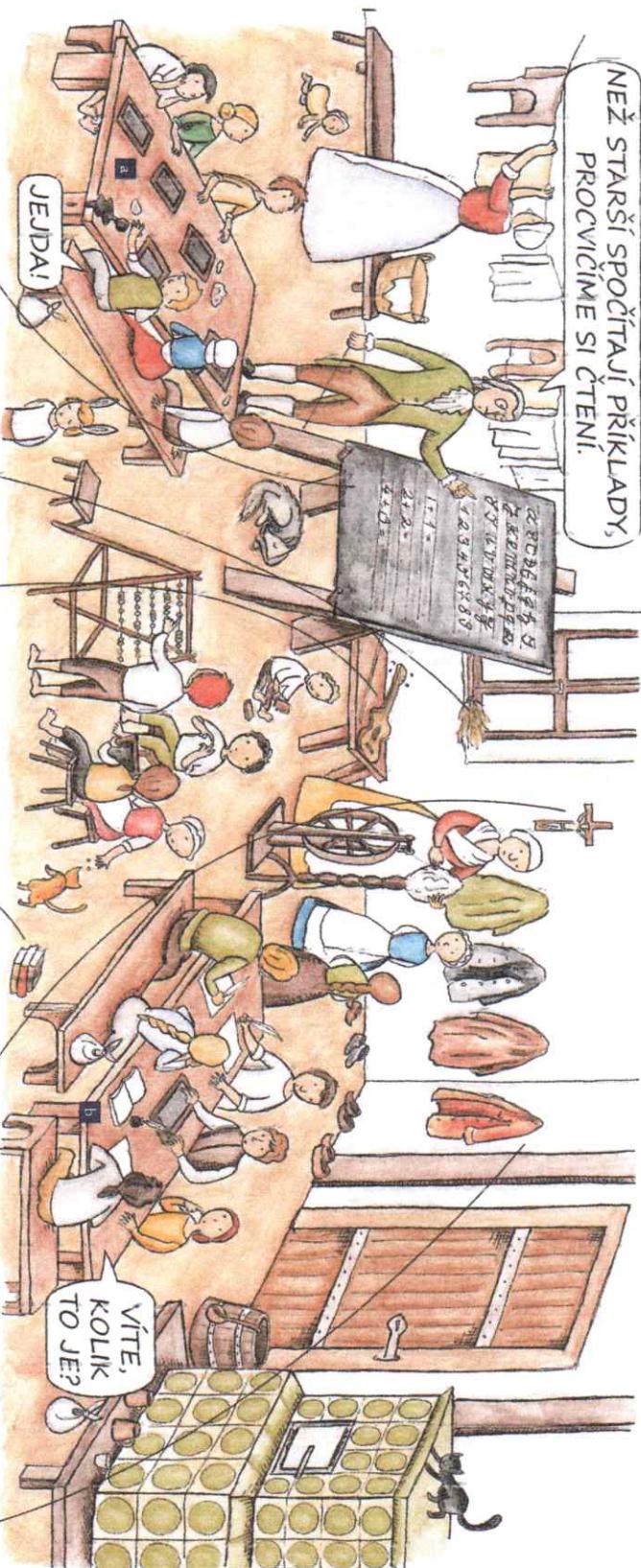
Do školy se musí

Dětem skončily doby, kdy nemusely chodit do školy. Panovníci si uvědomili, že umět číst, psát a počítat není luxus pro vzdělance, nybrž nezbytnost pro každého. Tehdejší „základní“ školy se ale od dnešních lišily. Ne všechny děti našly v jedné třídě. Měli pomocná, mohli chodit do školy každý den kromě neděle a svátků. Strávily tam tři až pět vyučovacích hodin denně. Učily se čtení, psaní, počítání, náboženství a nějaké praktické činnosti – tkání, předení, péči o zahradu či o včely..

**POJĎME
VEN.**

UČIT SE!!!

Urození potomci šlechticů se vzdělávali doma
pod vedením soukromého učitele.

Na tabuli se psalo křídou.

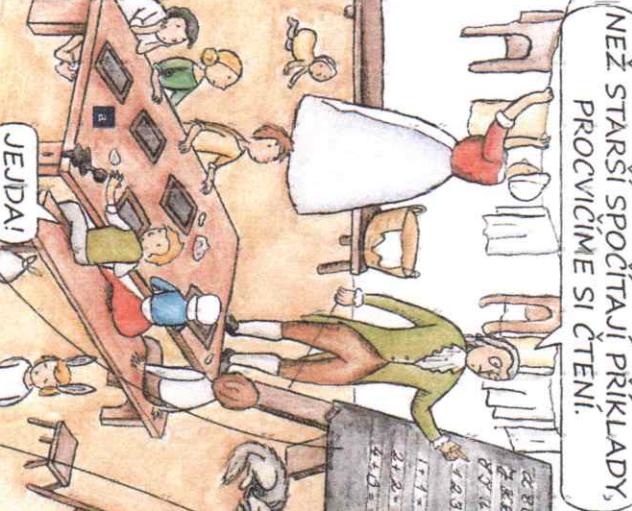
Žáci se běžně trestali
řákoskou nebo metlou.

Hudeba tvorila důležitou
součást vyučování.

Knihy se nosily převázané
provázkem.

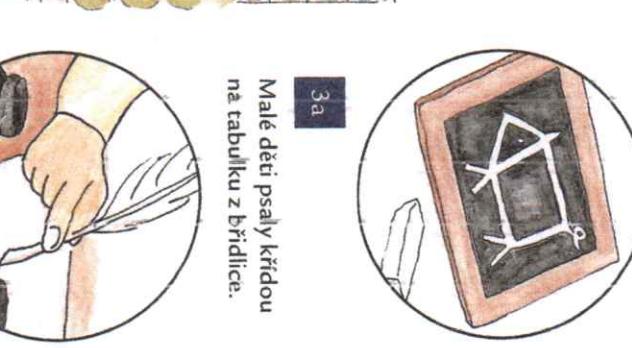
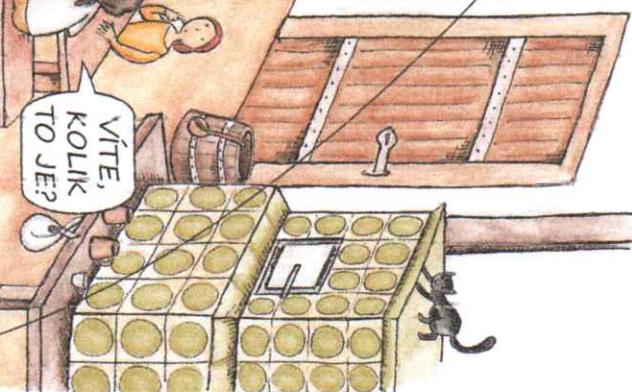
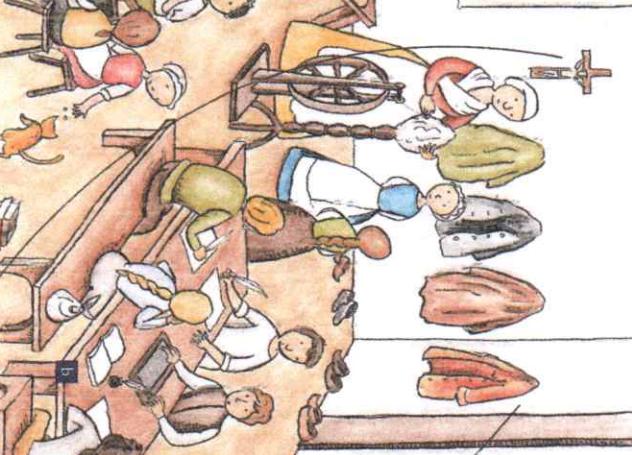
Kručifix – náboženství bylo
hlavním předmětem.

Obléčení se odkládalo
na věšáky.

**NEŽ STARŠÍ SPOČÍTAJÍ PŘÍKLADY,
PROCVIČÍME SI ČTENÍ.**

$1+1=2$
 $2+2=4$
 $4+3=7$
 $1+2+3+4+5+6+7=28$

Malé děti psaly křídou
na tabulku z břidlice.

3a

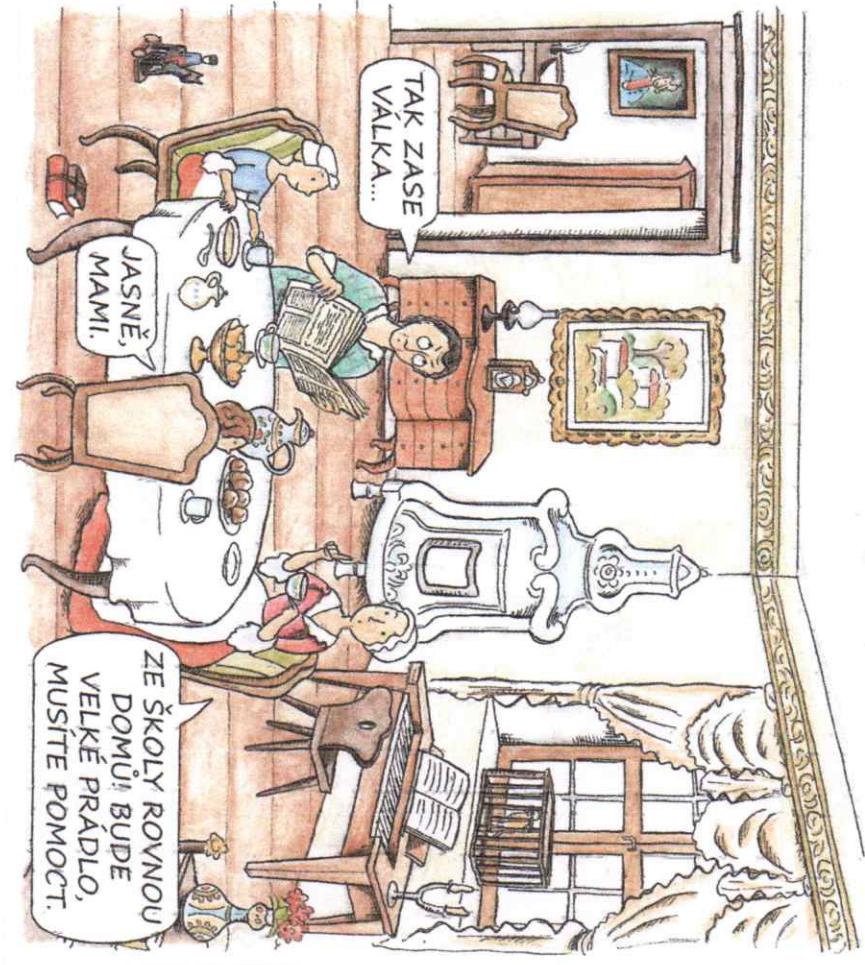
3b

Kubá je nejradší, když pan učitel vezme housličky a všechni si zapívají. Zato počty! Tý ho dovedou překně potrápit. O psaní ani nemluvě. Ať se snaží, jak chce, vzdělky má papír samou kaňku. Běla zase ráda poslouchá příběhy z bible při náboženství. Špatně nejsou ani hodiny hospodářství a řemesla. Díky nim se naučila spřádat vlnu a len na opravdovém kolovratu!

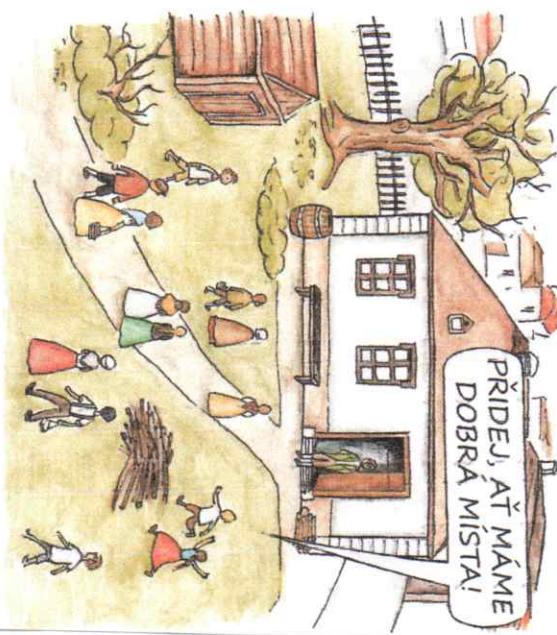
Větší děti psaly perem,
které námáčely do kal-
máre s inkoustem.

2

Je tu další ráno. Tatínek, císařský úředník, půjde po snídani do práce a Běla s Kubou se vydají do školy. Musejí tam chodit, aby se naučili číst, psát a počítat. Ale jim to nevadí, škola je baví a pana učitele mají rádi.

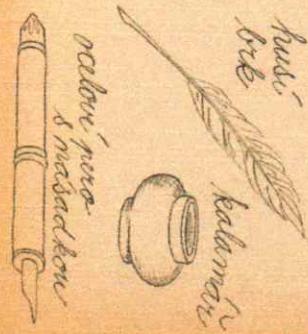

Bělina a Kubova škola je malá. Má jen jednoho pana učitele, který v ní s rodinou i bydlí. Děti různého věku se tu učí pohromadě v jedné třídě. V létě škola často zeje prázdnou, protože všechni lidé venku nebo musejí po máhat doma. Zato na podzim a v zimě je v teple u školních kamen pořádný nátrěsk.

Jak se psalo
Běžně píšeš perem, tužkou nebo propiskou; tu ale lidé vynalezli až ve 20. století, pero jen o sto let dříve. Nejprve ocelové, které se upínalo do dřevěné násadky a namáčelo do inkoustu v kalamarí, poté i plnici. Čím se psalo do té doby? Obyčejným ptacím brkem! Nejčastěji husín. Jeho hrotr se seřezával a namáčel do inkoustu. Tužku lidé znají déle, od 17. století. Předmět místo ni používali na kreslení či psaní kus olova, kterému se říkalo olovíko. Zpočátku se psalo na pergamen, od 13. a 14. století čím dál častěji na papír. Písmo se vyvíjí a v různých stoletích vypadalo jinak než dnes.

Až do vynalezení psacího stroje v 19. století psali lidé vše ručně, jednoduchými psacími prostředky.

Dokážete přečíst krátký text, napsaný písmem z 18. století?

M. Libor

②

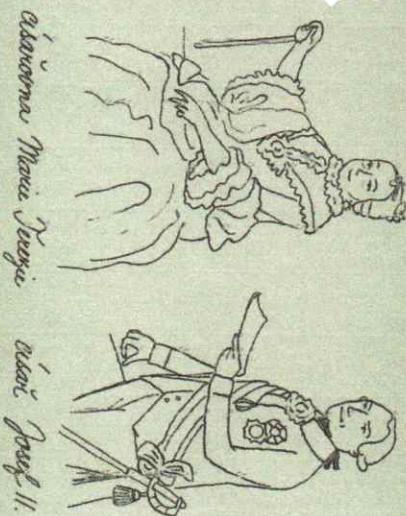

Cesta do obchodu byla nakonec docela dobrodružná. Poštovní vůz se na ulici málem srazil s formanem, který panu Vodičkovi přivážel náklad plátna.

Převratná doba

V 18. století se změnil pohled lidí na svět.

Prémýšlejme a vnímajme vše zdravým rozumem, hlásali filozofové. Nastal cas obrovských změn. U nás za nimi stáli dva osvícení panovníci – císařovna Marie Terezie a její syn Josef II. Chápali, že říše už nemohla fungovat na překonaných principech jako dosud. Snažili se vytvořit moderní stát, startat se o zdraví a vzdělání svých poddaných, zajistit jím obživu a bezpečí.

císařovna Marie Terezie
císař Josef II.

OSVÍČENSKÁ VLÁDKYNĚ

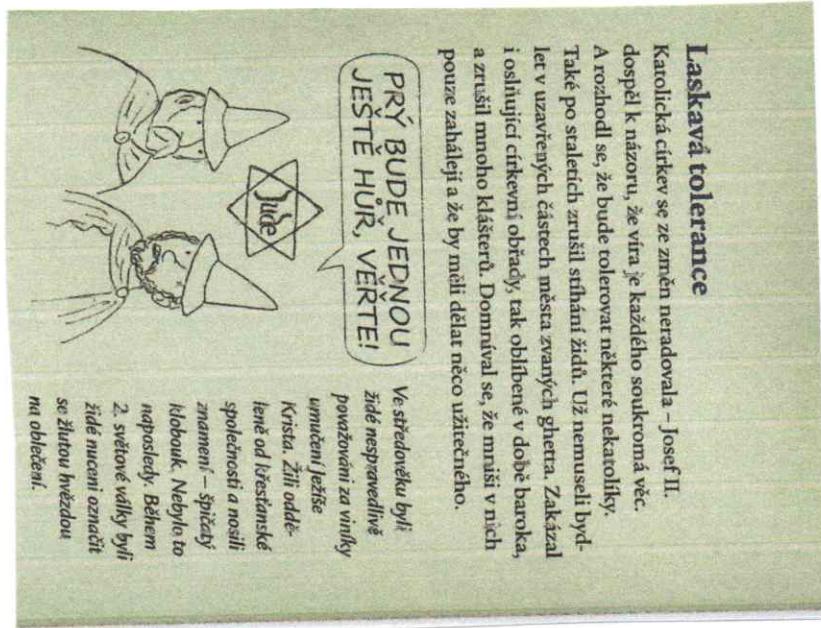
Marie Terezie byla energická rozhodná žena s dobrým úsudkem i politickým talentem. V monarchii provedla řadu změn. Reformovala soudnictví, finančníctví i školství. **Znamy je její Všeobecný školní řád**, který zavedl všeobecnou vzdělávací povinnost. Podporovala průmysl, zakládala manufakturní modernizaci zemědělství. Vznikaly nové silnice, lepsi poštovní spojení, sjednotily se váhy a míry i měna.

Jediná žena na českém trůně!

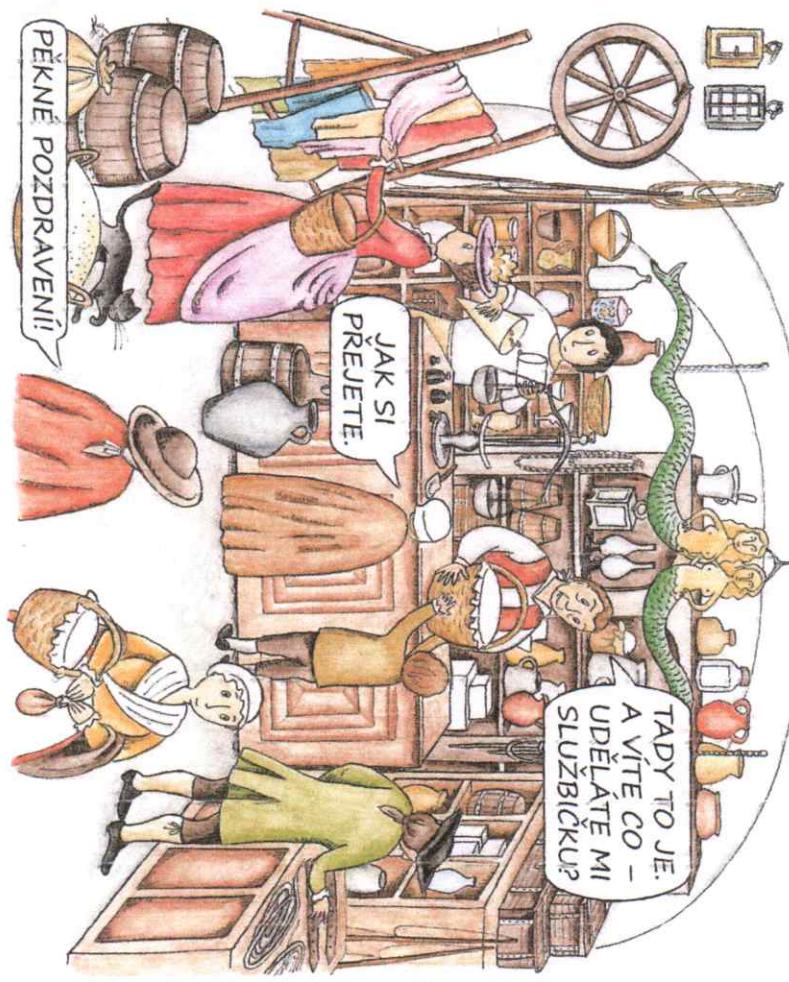
Marie také vytvořila centralizovanou správu celé monarchie a do jejího vedení jmenovala placené úředníky. **Omezila tak moc zemských úřadů a šlechty, což se Čechům moc nelíbilo**. Stejně jako upřednostňování němčiny na úřadech a školách.

KDE SE COURÁTE! POTŘEBUJI, ABYSTE MI DOBĚHLI K VODICKOVÍ PRO MÝDLO!

Laskavá tolerance
Katolická církev se ze změn neradovala – Josef II. dospěl k názoru, že víra je každého soukromá věc. A rozhodl se, že bude tolerovat některé nekatoliky. Také po staletích zrušil stíhání židů. Už nemuseli bydlet v uzavřených částech města zwanych ghettia. Zakázal i oslnující církevní obřady, tak oblíbené v době baroka, a zrušil mnoho klášterů. Domníval se, že mnisi v nich pouze zabálejí a že by měli dělat něco užitečného.

Když kupec přichystal zboží do košku, dostal nápad. Právě potřeboval zanést kněžně Leopoldině do paláce její oblíbenou čokoládu.

4

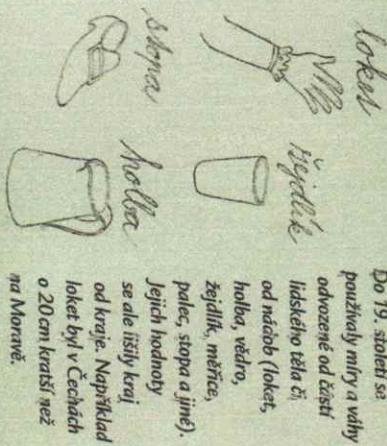
Doba bramborová

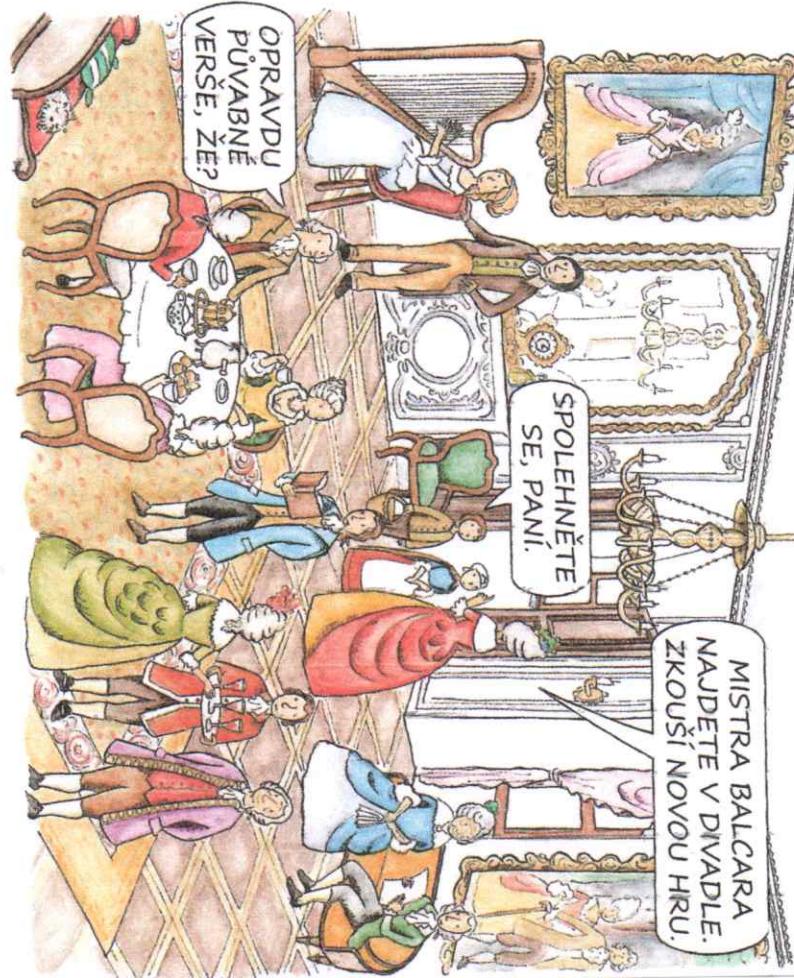
Starosti a trápení však někde stále dosud, jen si nemysli. Odvody chlapců na vojnu, nedostatek peněz, hlad... Když píšla nejroda, byl z toho hladomor až k pláči. Právě tehdy lidé zjistili, že dosud opomíjené brambory se dají jíst – a lze je pěstovat i v horách a podhůří. Během pátrání po bramborech přesídily ze zámeckých zahrad na skrovna políčka. Na dlouhou dobu se staly hlavní (ba častou jedinou) potravinou chudých. Novinek v zemědělství ostatně bylo několik – třeba vynález sečitého stroje či pěstování pícnin (jetel, vojtěšky a karmně řepy). Krmil se jimi dobývek, kterého se najednou dalo užít větší množství než dosud. Vše zvrátit dalo hodně hnaje – a pohnutě pole zase bohatší úrodu.

Stejná pravidla pro všechny

Dnes se ti většina tehdejších novinek zdá samozřejmá. Tým prapředkům se ale měnil svět před očima. Tak třeba: dosud se v různých částech země mluvilo jiným jazykem, platilo jinými penězi, součido podle jiných zákonů či měřilo podle očištných měr. To vládnutí neulehčovalo. Panoval zmatek, lidé se nedokluklili a čert, aby se v tom vyznal. Proto se zavázal ty jednotné míry a váhy, jednotná měna, jednotné zákony, jeden třetí jazyk. Právda ale je, že s tím byly problémy. O změnách lidé leckdy nevěděli (nebyla televize ani rozhlas a novin se tisklo mnohem méně než dnes) nebo noviny odmítali.

4

Móda 18. století

Zavádil styl rokoka. Tehdejší šaty vypadají velkolepě, byly ale nepohodlné a nezdravé. Základ tvořila šněrováčka využitá velybínní kosticemi, která se na zádech stahovala tak pevně, že žena sotva dýchalala. Následovala krinolína – mohutná konstrukce při obruci spojených plátnem, která držela tvar svrchní sukni. Dámy se v takových šatech pohybovaly jen obtížně a třeba dojít si na toaletu bylo zhola nemožné. Svou potřebu proto řešily diskrétně s pomocí speciální nádobky a drobné komorné, která se vešla pod suknu.

V závěru 18. století nastoupil nový klasicistní styl. Oblečení se zjednodušilo. Přestal se používat pudr i silné líčení. Pánové odložili paruky, kord vyměnili za vycházkovou hůl a našli zálibení v klobouku s kulačou krempou, ve fraku s dlouhými išosy a v kalhotách po kolenních. Také dámaňa se ulevilo v účesu s vlasy na ramena a ve vzdálenějších žázech s méně spodníckami. Poznáte, který páár na vedlejším obrázku je oblečen podle nové klasicistní módy?